Axynd-zadə,
Mirzə Fətəli:
Sərquzəşt-
Vəzire-Xane-
Sarab.

Baku 1926

Fai
22722

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

MIRZƏ FƏTƏLI AXУND ZADƏ.

1267-ildə (Hicri).

1930/207

Sərquzəştə-Vəzire-Xane-Sarab.

4 PƏRDƏLI KOMEDJƏ

Fai 22722

„Baqı Işçisi" Kooperatif Nəşrijjatı
Baqı—1926.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

A. K. (B) F. B. K. janıında
«BAQI İŞÇİSİ»
Kooperatif Nəşrijjatı
mətbəəsində çap edildi.

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

Sifarış 1785 Azlit 2854 Sajı 4000

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Komedjədə iʒtiraq edənlər:

Sarab vilajətinin xanı.
Mirzə Həbib -- onyn vəziri
Ziba xanım -- vəzirin əvvəlimci hərəmi
Ʒɵ'lə xanım -- vəzirin istəqli iqimci hərəmi.
Nisə xanım - Ʒɵ'lə xanımın bacısı qi kızdır vəzirin evində olyr.
Pəri xanım -- Ʒɵ'lə xanımın anası qi o da vəzirin evində olyr.
Tejmyr aga - xanın kardaʒı ogly, qi Nisə xanıma aʒıkdır.
Hacı Salah -- tacir.
Aga Bəʒir -- Vəzirin naziri.
Hejdər -- vəzirin fərraʒı.
Qərəm -- vəzirin mehtəri.
Xoca - Məs'yd -- kara vəzirin xacəsi.
Səlim - bəj -- xanın eʒiq agası.
Kədir bəj -- onyn najıbı.
Səməd bəj -- xanın fərraʒ baʒısı.
Əziz aga -- xanın piʒxidmət baʒısı.
Vəzirin bir neçə baʒka fərraʒarı və bir neçə bəjlər.
Xanın bir neçə baʒka fərraʒları.
Bir neçə ərizəçilər xaŋ imarətində.

Əvvəlimci məclis.

Əlli il byndan əkdəm dərjaje Xəzərin qanarında, Sarab şəhərində, Vəzir Mirzə Həbibin evində, vake' olyr. Vəzir otyrybdyr iqimci arvadının otagında əl - əl ustə hacı salah dyrybdyr.

Vəzir - Hacı Salah eşidirəm qi, Rəştə qedirsən dogry dyr?.

Hacı Salah - Bəli aga!

Vəzir - Hacı Salah qərəqdir Rəştə bir mintənə tiqqərəqdir bitirəsən, onyn uçun səni çagırmışam.

Hacı Salah - Byjyr aga, canbaşla bitirməjə hazıram.

Vəzir - Hacı Salah qərəqdir Rəştdə bir mintənə tiqdirəsən, jeri adı zərbəftdən, qi misl və bərabəri by vaktadəq Sarabda qərunməmiş ola, xulasə:

Bir mintənə, qim ta ola zərbəft niqytər,
Di bah ona məhtac.
Mətnində tamam rabitə movzyn sərasər,
Təq haşijə kıjkac.
Ustundə onyn aşikə - mə'şyk musəvvər,
Dil şovkinə minhac.
Yldyza məsəl nəkşi jer qəj qimi əxzər,
Nəzzarəsi bəhhac.
Tire nəzərə əhle tamaşaja mukərrər,
Hər bytəsi amac.
Içində onyn Şə'lə verə təl'əti dilbər,
Tabəndəji vəhhac.
Ajdır by, qərən dejə və ja çərxe pur - əxtər,
Ja bəhrə pur əmvac.
Qə'bə əvinin ərtujunə dyta bərabər,
Simasını huccac.

Elə qi, hazır olyr, ijirmi dərt dənə dəxi kızıl dujmə tojyk jymyrtasından qiçiq, qəjərçin jymyrtasından bəjuq zərqərə qəsdirib, jaxasına duzdurub əzunlə barabar kajıdanda qətirəsən. Bydyr sənə əlli kızıl.

(Pylları qagıza buqulu kabagına kojyr)

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Əjər çatmasa artıgın da kajıdandan sonra qarsazlık edəriq, tezmi kajıdacaksan?.

Hacı Salah - Bir ajadəq kajıdaram. baʒka bir iʒim joxdyr nəkd pyl aparıram ipəq alıb jola duʒəcəjəm. Amma aga mintənənin ɵlçusu mə'lym olsa idi, çox jaxʒı olyrdy. Orada tiqdirərdim, bəlqə dar oldy, ja yzyn oldy, ɋɵdəq oldy, kyllygynyzda mukəssir ollam.

Vəzir - Ejbi joxdyr! Bir az ɋen və yzyn tiqdir, laqin byrada duz ɋəlməsə duzəldəriq.

Hacı Salah - Aga, olmazmı, parçasın, dujməsin ɋətirim, byrada hər qəs qi ɋijəcəq, onyn əjninə ɋɵrə piçdirib, tiqdirəsiniz?

Vəzir - Ax kərib qiʒisən! Ɵjrənibsiz çox danıʒmaga, qi ɵz mərifətinizi bildirəsinz; gərəzin bydyr qi, mən mətləbi vazeh acıb, sənə danıʒam. A qiʒi, heç bilirsənmi, qi ony byrada piçdirib tiqdirsəm nə kalmagala duʒəcəjəm.

Hacı Salah - Xejir aga mən nə bilim?

Vəzir - Bən ɋərəq piʒəzvəkt səni mətləbdən xəbərdar edəm; vallah ɋedib bazarda deməjən adam kojmazsan, qi vəzir mənə belə - belə kyllyk byjyrybdyr; sonra kylak dincliji bizə haram olyr. Əzizim, mətləb bydyr, qi Novryz bajramına iqi aj kalıbdır. Mən istijirəm qi bajramda bir kəribə mintənə Ʒɵ'lə xanıma bagıʒlıjam? Əjər ony byrada tiqdirsəm, Ziba xanım da bir eləsini istəjəcəq; ona da tiqdirsəm izafə xərcdir; çunqu ona jaraʒmaz, tiqdirməsəm baʒ agrısından kalmagaldan, xılas olmyjacagam.

Hacı Salah - Aga bagıʒlajanda da jenə Ziba xanım bir eləsini istəməzmi?

Vəzir - Allahu əqbər! Xata balaja duʒbuq, oglan sənliq nə var? Sənə hər nə byjyryram elə, elə!

Hacı Salah - Baʒ ustə aga !

Vəzir - Bagıʒlıjanda mən dejəcəjəm qi, bacım Hidajət xanın arvadı by mintənəni Ʒɵ'lə xanıma sovkat ɋɵndəribdir; onda Ziba xanım məni mukəssir ɋɵrməz, by sɵzləri byrada bir qimsəjə sɵjləsən vaj sənin halına!

Hacı Salah - Xejir aga mənim nə həddim var, qi sənin sirrini xalka jajam.

Vəzir - De ɋet! Murəxəssən! (Hacı Salah baʒ vyryb otakdan çıxır) (Sonra tez Ziba xanım otagın o birisi kapısı-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

nь bərq iqi əlli açьb, çьgьra - çьgьra içəri ƣirir; vəzir korxyb səhsənib, ƣeri baxьr.)

Ziba xanьm - Istəqli arvadьna jaxasь kьzьl dujmə mintənə byjyryrsan, baraqallah sənin qiʒilijinə dejəcəqsəndə qi, bacьm ony Зɵ'lə xanьma sovgat ƣɵndərib. Baraqallah! Bacьnь mənə tanьdьrsan. Sənin bacьn xəsislijindən pəniri ʒiʒəjə kojyb, çɵldən əppəq batьrьr. Elə oldy qi əlli altьmьʒ tumənliq mintənə sənin arvadьna sovkat ƣɵndərdi.

Vəzir - Arvad nə danьʒьrsan! Necə mintənə, necə sovkat, dəli olybsan?

Ziba xanьm - Mənə fənd və fe'l ƣəlmə, əvvəldən axьradəq Hacь Salah ilə danьʒdьgnь eʒitmiʒəm. Hacь Salahь çagьrdanda sumujum dyjmyʒdy; xəlvət ƣəlib o biri kapьnьn dalьsьnda bysyrdym. Allah mubarəq eləsin! Arvadьna jaxasь kьzьl dujməli mintənə, Tejmyr aganьn ƣɵzu ajdьn olsyn, qi səvƣilisinə təzə mintənə byjyryrlar,qi ƣijsin onyn kabagьnda suzsun.

Vəzir - Arvad nə java danьʒьrsan? Məjər heç ytanmьrsan, qi mənim uzumə karʒь arvadьma bɵhtan dejirsən? Mənim namьsьmь batьrьrsan?

Ziba xanьm - Sənin namьsьnь mən batьrsajdьm mən də bir oglan səvərdim, sənin namьsьn Зɵ'lə arvadьn batьrьr, qi ƣecə ƣunduz Tejmyr aga ilə kol bojyndyr. Karavaʒьm neçə qərrə ƣɵzu ilə ƣɵrubdur.

Vəzir - (Rənƣi təgjir tapmьʒ) Mən hərƣiz sənə və sənin karavaʒьna inanmanam!

Ziba xanьm - By sɵzu jalkьz biz demiriq, tamam Sarab by iʒi bilir. Sənin ƣɵzun ɵrtulub, yjybsan, by çənƣinin məqrinə, fejlinə, təmiz adьnь, sanьnь itiribsən!.

Vəzir - Зɵ'lə xanьm nə tanьjьr Tejmyr aganь? Harada ƣɵrubdur ony?

Ziba xanьm -Sənin ɵzun tanьdьbsan, ɵzun ƣɵstəribsən.

Vəzir - (Kajьm səslə) Mən tanьtmьʒam? Mən ƣɵstərmiʒəm?

Ziba xanьm - Bəli! Sən tanьdьbsan! Sən ƣɵstəribsən! sən dejilmidin qi, oryc bajramьnda ƣəlib, arvadьna dedin qi, Xan kala kьragьnda bəj yʒaklarьnь bir biri ilə ƣuləʒdirir, sən və bacьn Nisə xanьm, xacə və karavaʒьnьz ilə ƣəlin, Kala divarьnьn dalьsьnda mərd rydə fərʒ saldьrьb, otyryn; tamaʒa edin! Olarda jola duʒub, ƣetdilər.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Orada Tejmyr aga ijirmi beз jaзında, cavan qөzəl oglan, tamam bəj yзaklarını basıb, Зө'lə xanım bir qonyldan min qonyla ona aзık və qiriftar olyb. Axır qim bilsin, nə hejlə edib, ony ələ salıbdır, qi bir qun qөrməsə aramı joxdyr. Sənə dedimmi, qiзi, by əlli jaзında, jenqi jetiзmə kız almak sənə jaraзmaz. Sөzumə kylak asmadın, imdi çəq əzabındır.

Vəzir - jaxзı, çıx qet! dəxi bəsdir, iзim var, qagız jazacagam.

(Ziba xanım çıxıb qedər)

Vəzir - (jalkız) Əklim qesmir qi, Зө'lə xanım by iзin sahıbı ola. Amma çox ehtimal var qi, Tejmyr aganın qucu ona xoз qəlib cahıl kız yзagdır, sajmazjana tə'rifini onyn bynyn janında dilinə qətiribdir. By arvad xajınlıgı ilə byny səvqilijə həml edib, biçarəjə kyjy kazır. Bəhərhal qərəqdir, qi Зө'lə xanımı inandırmak qi, Tejmyr aga çəndan quclu dejil. O basdıgı yзaklar tamam colmaçocyk idilər. Bəlqə by tədbir ilə dəxi Tejmyr aganın vəsfi onyn dilinə qəlmijə. Bəs, dyrym, qedim, xanın janına; sonra kajıdıb qəlləm, onyn otagına; qөrum necə elərəm. (Ajaga dyryb istər qetsin Ziba xanım içəri qirər).

Ziba xanım - By qun nahara, зama, nə byjyryrsan, hazır etdirim?

Vəzir - Zəhirmar! zakkym, sən, mənə belə xөrəq jidiribsən, qi bir aj da jeməsəm acımanam! (Istər qedə, otagın ortasında bir xəlbir duзmuз imiз qөzu kapıda fiqirli qetdiji jerdə, ajagını xəlbirin saxnagının bir baзına basır; o baзı kalxıb tarak dəjir, onyn dizinə; yf, edib dizin dytyr, əjlənir, kaзkabagı tөqulmuз, uzun arvadına dytyb, çıgıra - çıgra).

Vəzir - By xəlbir, byrada nə kajrır?

Ziba xanım - (Təəcub ilə) mənim heç xəbərim joxdyr.

Vəzir - Fərraз!! . (Hejdər fərraз dəhlizdən otaga daxıl olyb, əli ustə baз əjər. Ziba xanım uzun өrtub, çəqilir otagın bir tərəfinə)

Vəzir - (Acıklı) Hejdər! by xəlbir otagın içində nə kajırır?

Fərraз - Aga, subhudən mən otagı supurdum, mehtər Qərim əlində xəlbir byra qəlbi; bir az danıзdı, sonra qetdi, mə'lym olyr, xəlbiri byrda kojyb qedibdir.

Vəzir - By saatda mehtəri byra çagır? (Fərraз qedir)

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Vəzir - Mehtərin mənim otagımda nə izi var! Xəlbir mənim otagımda nə kajırır! By qun hər tərəfdən mənə inciqliq uz verir, hər vakıt qi, mən by xarab olmyз otaga qəlləm, heç bir xatadan xali olmanam! ! . ....

Ziba xanım - Əlbətdə, ondan өtru qi, by otagda Зө'lə xanım joxdyr, çunqu belədir, dəxi nijə byra qəlirsən. Həmiзə qet Зө'lə xanımın otagına. (Fərraз və mehtər daxıl olyrlar)

Vəzir - (Acıklı) A qədə Qərim sənin mənim otagımda nə izin var, sənin jerin təjlədir, sən nə curə't edib mənim otagıma ajak basırsan.

Mehtər - Aga, mən bir dəkikə qəlmiзdim Hejdərdən soryзam qi, canabınız by qun atlanacaksınızmı soryзdym və tez çıxdım qetdim.

Vəzir - Bəs, by xəlbiri byrada nijə salıb qedibsən.

Mehtər - Xəlbir əlimdə idi, atlara arpa xəlbirlijib verəcəjdim, jadımdan çıxıb byrada kalıbdır.

Vəzir - Sonra nijə qəlib aparmadın.

Mehtər - Byrda kaldıgı əklimə qəlmirdi, elə imdijədəq xəlbiri axtarırdım.

Vəzir - (Fərraзa) Səndə əkil harada idi, haradzada! Hejdər, by saatda nazir, Aga Bəзiri byra çagır və çyb və falakka da өzunlə qətir bir uç nəfər diзkarı və fərraзlara da de byra qəlsinlər. (Fərraз qedir)

Mehtər - (Baзlıjır titrəməjə və aglamaja) Aga, xanın baзına çevir məni !. . .

nımın baзına çevir məni!...

Mehtər - (Baзlıjır өqquldəməjə) Aga kyrbanın olym, gələt eləmiзəm, atan qoryna bagıзla məni. Atam ilə, babam ilə, gələt eləmiзəm, dəxi heç vakıt byra ajak basmaram! . . .

Vəzir - Səsin qəs! Eззəq! toxymy, Eззəq! (By halda nazir Aga - Bəзir, fərraз Hejdər koltygynda bir dəstə çybyk, əlində falakka, və baзka uç nəfər fərraз daxıl olyrlar, baз əjirlər)

Vəzir - (Fərraзlara) Jıxın naziri! Ajagın salın, falakkaja! (Fərraзlar naziri, jıxırlar, ajagın, falakkaja salırlar, iqisi falakkanı dytyr, iqisi çybyk qөturur)

Vəzir - Vyryn! !.. (Fərraзlar vyryrlar)

Nazir - Aga, baзına dөnum, mənim təksirim nədir?

Vəzir - (Gejzlə əlin xəlbirə sarı yzadır) By xəlbir mənim otagımda nə kajırır?

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Nazir - Necə xəlbir aga?

Vəzir - çybyx dejəndə bilərsən necə xəlbir! (Fərraʒlar vyryrlar)

— Aj haraj! Aj dad! Aj baʒьna dɵnum, axьr mənim təksirim nədir? a kyrbanьn olym bir təksirimi byjyr, sonra ɵldurərsən ɵldur!

Vəzir - (Fərraʒlara) Dajanьn! Aga - Bəʒir, sənin təksirin bydyr qi, by kapьda kyllyk edənlərin vəzifəsini olara tanьdmьjьbsan. By kapьda kyllyk edənlər hamь sənin ixtijarьndadьr; ƣərəq sən hər qəsin jerini, iʒini ona bildirəsən; mehtər ƣərəq təjlədən baʒka ɵzƣə jerə ajak basmasьn. Xəlbir ƣərəq heç vakьt mənim otagьmda duʒməsin. By ƣun mehtər Qərim əlində xəlbir mənim otagьma ƣirib, xəlbiri byrada kojyb ƣedibdir. Kəflətən, onyn saxnagьnьn bir tərəfini basdьkda, o biri tərəfi kalxьb, dizimə belə toxynybdyr qi, imdi agrьdan kьçьmь kaldьra bilmirəm. Mən bir bɵjuq vilajətə vəzarət edib, dolandьrьram. Sən ƣudə mənim bir evimi, mənim nəqərlərimi, dolandьra bilmirsən!

Nazir - Aga, sənin baʒьnь və əklini allah bɵjuq jaradьbdьr. Mən necə sənə taj ola bilirəm.

Vəzir - (Fərraʒlara) Vyryn ! !. . .

Nazir - Aga, baʒьna dɵlanum, by səfər məni bagьʒla! Dəxi byndan sonra heç vakt belə iʒ olmaz!

Vəzir - (Fərraʒlara) Kojyn əldən! Aga - Bəʒir, by səfər səni bagьʒladьm, əjər byndan sonra bir də mənim otagьmda xəlbir ƣɵrunsə, ɵzunu ɵlmuʒ bil!

Nazir (Dyryb ajaga) Bəli aga, xatircəm ol!

Vəzir - De, ƣedin!

Mehtər - (javaʒ) Allah sənə ʒuqur! (Hamьdan irəli xəlbiri, kaldьrьb, ɵzun kapьja salьr, dalьncada o biriləri, sonra da vəzir çьxьr.)

Pərdə salьnьr.

Iqinci məclis.

Iqimci məclis Зɵ'lə xanɩmɩn otagɩnda vake' olyr. (Tejmyr aga və Nisə xanɩm kabak kabaga ajak ustə danɩзɩrlar)

Tejmyr aga - De qɵrum, by iзin çarasɩ nədir? By nə xijaldɩr qi, vəzir duзubdur. Məjər mən ɵlmuзəm qi, səni vəzir ɵzjəsinə verə bilə. Axɩr by karabətdən onyn mənzyri nədir?

Nisə xanɩm - Mənzyri nədir, məjər ɵzun bilmirsən. Əlbətdə mənzyri ixtijar axtarmak və izzətdə olmakdɩr.

Tejmyr aga - Məjər xan ona verdiji ixtijar, və izzət bəs dejil?

Nisə xanɩm - Bəs olsa da, amma bi - e'tibardɩr, istər qi, karabət səbəbilə by ixtijar və izzət pajdar olsyn.

Tejmyr aga - Kərib ahmakdɩr. Məjər xan ɵz jaxɩn əkrabalarɩna etdiji iзləri qɵzu ilə qɵrmur. Bəhər syrət iзə çara tapmak qərəqdir. Sən əbəs jerə by vaktdadəq məni kojmadɩn qi, ony xəbərdar edim. Imdi mən istirəm qi, sabah onyn janɩna adam qɵndərib, məlym edəm qi, by nijjətdən duзsun; joxsa xejjr qɵturməz.

Nisə xanɩm - Amandɩr Tejmyr aga! by fiqirdən duз, qi by iзi hər qiz vəzirə bildirməq olmaz, ondan ɵtru qi, o həmiзə dejir, xan səni ɵldurməjə bahana axtarɩr. Və mən bilirəm qi, by xusysda vəzirlə muqərrər məзvərət edibdir; əjər vəzir bizim mɵhubbətimizi anlasa, ɵz xejri və səlahɩ uçun haman saat qedib, xana bildirəcəqdir qi, sən qyja onyn namizədinə qɵz tiqirsən; xusysən qi, vəzir səndən çox inciqdir.

Tejmyr aga - xan mənim atamdan kalan, ɵlqəni və xanlɩgɩ zəbt etdiji jetiзməz, imdi məni ɵldurməq fiqrinə də duзər, onyn xam xijalɩdɩr.

Nisə xanɩm - Əlbətdə, çunqu ehtijat edər qi, sən atanɩn məmləqətini iddaa edəsən, səni ɵzunə muxill qɵrər. Mən eзitmiзəm qi, el uzunə sənə hɵrmət edir. əjər fursət tapsa, bir qun səni sag kojmajacakdɩr.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Tejmyr aga - Heç vaktda, onyn qimi xanlar, məni өldurə bilməz, bəjlər və xalkլn çoxysy mənim atamլn jaxзլլklarլ səbəbinə mənə ixlasqeзdir, mən o kyзlardan dejiləm, ətim jejilə xyb, mən vəzirə nə eləmiзəm qi, məndən inciq olybdyr?

Nisə xanլm - Sən qөhnə vəzirin ogly Mirzə Səlimi qətirib, өzunə mirzə eləmisən. Vəzir belə bilir qi, sənin əlinə bir ixtijar duззə, mirzə Səlim biзəq kabaga çլxacak, atasլnլn jerin dytacak, imdi by fiqirdədir qi, xana desin ony by vilajətdən kovdyrsyn.

Tejmyr aga - Onyn agzi dejil, mənim mirzəmi kovdyra. Mənim atamլn mərhəmətləri ona haram olsyn, qi o mənim hakkլmda by tovr bədnijjət olybdyr. Allah - taala onyn tədbirlərinin hamլsլnլ pozyb, өz mətləbimə çataram. Amma dogry dejirsən, hələ qərəq vəzir bizim mөhubətimizi anlamլja, Зө'lə xanլm haradadլr mənim ona bir para dejəsi sөzum var?

Nisə xanլm - Anamլn otagլndadլr.

Tejmyr aga - Olmazmլ qedib ony byra çagrasan?

Nisə xanլm - Anam evdə joxdyr, iqimizdə qedəq ora.

Tejmyr aga - Jaxзլ! (Hər iqisi çլxլb qedirlər. Sonra Ziba xanլm otaga daxլl olyr.)

Ziba xanլm - Aj ləçər! Axլr iзi o jerə jetiribsən qi, mənim karavaзլmլ sojub, mənim ustumə qөndəribsən, vəzir səni belə kydyrdybdyr. (Qөrər qi otagda heç qim jokdyr o jana by jana baxլb søjlər). Ax! Haradadլr by dilaram çənqi, evi jլxլlsլn mirzə Həbib vəzirin qi, bizim axլrmլzլ by qunə çլxartdլ: (Istər dөnsun, qiзi sədasլ eзidər, səqsənir əjlənir) Vaj jad qiзinin səsi qəlir, vaj indicə kapլdan qirə cəqdir, kapլdan çլxa bilmənəm necə edim! (O jana - by jana vyrnyxyb, qirər pərdə dalլsլnda qizlənir, sonra Tejmyr aga ilə Зө'lə xanլm içəri qirər)

Tejmyr aga - Anan nə tez hamamdan kajլtdլ, kojmadլ qi, otakda danլзak, byrada munasib dejil idi, çunqu mənim danլзasլ sөzum çoxdyr, olyr qi, vəzir byra qəlsin.

Зө'lə xanլm - Xatլrcəm ol! By qun vəzir byra qələ bilməz.

Tejmyr aga - Necə qələ bilməz?

Зө'lə xanլm - Ondan өtru qi, by qun nəvbəti Ziba xanլmլn otagլndadլr. Onyn kalmagalլnլn korkysyndan hər qiz cur'ət edib, byra ajax basa bilməz.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Tejmyr aga - By hesabı sөzdur, amma jalkız by ehtimal ilə xatircəm olmak olmaz, jenə ɋərəq ehtijatı əldən kojmamak, bəlqə by ittifakla byra ɋəlməq istədi.

Ʒө'lə xanım - Fiqir eləmə, Nisə xanıma tapʒırmıʒam qi, dəhlizdən dıʒkarı bir jerdə otyryb, ɋөzətləsin; əjər vəzir ɋөrunsə tez bizi xəbərdar etsin, joxsa korxyrsan?

Tetjmyr aga - Mən korxan adam dejiləm, bir para səbəblərə ɋөrə mən istəmirəm, qi vəzir məni byrada ɋө-rə, ɋedib xana xəbər verə. Bir neçə fiqirim var, ɋərəq-dir əvvəl onları itmamə jetirəm.

Ʒө'lə xanım - Əlbətdə, ɋərəqdir vəzir by iʒləri bilməjə, joxsa xana bildirir, iʒ bilqullijjə pozylyr. (By halda Nisə xanım baʒın içəri yzadıb)

Nisə xanım - Aj aman, vəzir ɋəlir! (Ʒө'lə xanım iztrab halətində kapıdan dıʒkarı baxır.)

Ʒө'lə xanım - Aj aman, vəzir duz - bəduz kapıja sarı ɋəlir. Tejmyr aga, sən kapıdan çıxa bilməzsən!

Tejmyr aga - Bəs, mən necə ɋərəq edim? Olyr qi, mənim byrada olmagımı bir adam ona xəbər veribdir? Vallah hər qes mənim byra ɋəlməjimi açmıʒ ola, by xən-cəri dəstəsinədəq onyn urəjindən çaxacagam! (Əlin xən-cərinə yzadır)

Ʒө'lə xanım - A qiʒi, səjləməq vaktı dejil! Hələ ɋir by pərdənin dalısına, ɋөrum bir tər ilə vəziri ɋeri kajtara billəm mi? (Tejmyr aga ɋirir pərdənin dalısına, sonra vəzir əlin-də agac axsıja - axsıja otaga daxıl olyr.)

Vəzir - Ʒө'lə xanım! Nə iʒdəsən? Qefin jaxʒıdırmı?.

Ʒө'lə xanım - Allaha ʒuqur, sənin dөvlətindən qe-fim həmiʒə jaxʒıdır, sənin qefin jaxʒı olsyn. Nijə kaʒı-nı, əjibsən? Nə əcəb axsırsan?

Vəzir - A qiʒi, by ɋun baʒıma bir kəzijə ɋəlibdir, qi heç fiqirimdən qeçməzdi. Ovkatim lap təlx olybdyr. Xoca Məs'yd ɋet, mənə bir kəhvə piʒir ɋətir! (Xoca Məs,yd baʒ vyryb ɋedir.)

Ʒө'lə xanım - De ɋөrym, baʒına nə kəzijə ɋəlibdir? Amma olyr qi, səjləməji yzyn çəqə, nə lazım zəhmət verməq.

Vəzir - Xejir! yzyn çəqməz. Iʒ bydyr qi, mən bir neçə bəjlər ilə xanın huzyrynda otyrmyʒdyk. Tejmyr aganın ɋuclulujundən səz duʒdu. Hamı bəjlər dedi, qi tamam Sarabda Tejmyr agadan ɋuclu bir qimsənə tapıl-

maz. Xan da təsdik elədi. Mən inqar etdim, qi Tejmyr aga-da quc joxdyr; əjərçi oryc bajramında bir neçə yзak basdı; amma onlar tamam çolma - çocyk idilər. Tejmyr aga da huzyrda dyrmyзdy. Xan mənim sөzumu kabyl etmijib, dedi sən nə dəlil ilə byny isbat edərsən, mən cavab verdim, qi əjər mənə jaraзajdı, mən by əlli jaзında Tejmyr aga ilə quləзib onyn arxasın jerə kojardım. Xan qi, həmiзə belə iзlərə həvəsi var, hөqmən byjyrdy qi, qərəq Tejmyr aga ilə quləзəsən. çaram qəsilib ajaga dyryb tytyзdyk gejrət mənə əl verib, bir dəkikə çəqmijib, Tejmyr aganı çəqdim peзlən dəxi bilmirəm necə jerə vyrmyзam, qi biçara yзak bi hiss jerə nəkз bagladı; ancak jarım saatdan sonra өzunə qəldi, zordan mənim də onbam çox bərq agrıjıb, imdi axsıjıram.

Зө'lə xanım - (təbəssum ilə) A qiзi, by nə iзdir, sən edibsən? Bəlqə qiзinin ogly өlə idi, anasının qunu kara olar idi.

Vəzir - Bəs, өzum də çox peзman oldym, amma çifaj-da belə ittfak duзdu.

Зө'lə xanım - A qiзi, biçarə elə jerdə kaldı sən çıx-dın qəldin mənə hunərini søjləməjə?

Vəzir - Xejir, farraзlar ony dala qөturub, apardılar, anasının janına. (By halda Tejmyr aga pərdənin dalısında qulməjin saxlıja bilməjib, pıkıldıjır. Vəzir tez jerijib pərdəni kaldırır, Tejmyr aganı və Ziba xanımı pərdənin dalsında qөrub, mat kalır, və ha belə Зө'lə xanım.)

Vəzir - Subhanallah! By nə iзdir? (Sonra uzunu Tejmyr agaja dytyb, acıklı kajım səslə)Aga, sən byrada nə kajırırsan? (Tejmyr aga baзın aзaga salır)

De qөrum, axır sən byrada nə kajırırsan?

Vəzir - (Onyn kolyndan dytyb) kojmanam qedəsən! Aga, de qөrum, sən byrada nə kajrırsan?

Tejmyr aga - (Kolyn dartır) əldən koj!

Vəzir - (Ona bərq - bərq syvaзıb) kojmanam qedəsən! Mənə cavab ver?

(Tejmyr aga tənqə qəlib, bir əlilə japıзır onyn boj-nynyn ardından, bir əlilə paçasından kaldırıb, tollyjyr.Vəzir otagın ortasında palas qimi sərilir, Tejmyr aga tez kapı-dan çıxıb qedir)

Vəzir - (Bir dəkikədən sonra hala qəlib, uzun dytyr Ziba xanıma) Aj ləçər! By necə məqirdir mənim baзıma qəti-rirsən?

Ziba xanım - Mən, sənin başına gətirirəm? Vaj sənin halına, vaj sənin halına qi, kəflət gozunu ertubdur!

Vəzir - (Acıklı) Qəs səsini! Aj ləçər, məni dilə basdırma dəxi səni mən tanıdım, by kədər fitnə və fel tamam sənin iзin imiз! Allah kojsa sənin axırına çıxaram!

Ziba xanım - Aj biçara, bir de gorum, nə səbəbə mənim axırıma çıxacaksan?

Vəzir - Səltə! Dəxi byndan artık səbəb olyr qi, jad adamla pərdə dalısına girib, gizlənibsən?

Ziba xanım - Aj biçarə! By arvadın Зө'lə xanımdan soryзsana, qi jad adam onyn otagında nə kajrır?

Vəzir - Aj ləçər! Hələ sən bir өzun mənə bir cavab ver, qi sən naməhrəm ilə bir pərdənin dalısında nə kajırsan.

Ziba xanım - Jaxзı! dejim, arvadın Зө'lə xanım mənim karavaзımı sөjmuзdu, mən gəlmiзdim onyn ilə dalaзam, qi nijə həddindən çıxır. Ittifakən ony otagda gormədim, istijirdim geri kajıdam gordum qi, kapı tərəfdən bir jad adam Зө'lə xanım ilə danıзa - danıзa gəlir. Girdim by pərdənin dalısına, gizlənim, gorum onlar nə kajıracaklar qi, sonra səni xəbərdar edəm; xusysən uzu açık jad adama goruqə bilməzdim. Ittifakən sən byra gələndə o adam da girdi pərdənin dalısına gizləndi.

Vəzir - Nijə çıxıb, o saatda məni xəbərdar etmədin. Əjər dogry dejirsən?

Ziba xanım - Nijə çıxıb xəbərdar edəjdim, qi xəncəri dəstəsinədəq urəjimə çaxacakdı.

Vəzir - (Bir az təəmmul edib, uzun Зө'lə xanıma dytyr) Зө'lə! Dogyrysyn de! By adam sənin janına gəlmiзdi?

Зө'lə xanım - sənin arvadın tyty kyзy cinsidir, dil dil өtməq, jalan danıзmak peзəsidir; o adamı mən өmrumdə gormэmiзəm və heç tanımanam.

Vəzir - Necə tanımazsan? Tejmyr aganı sən tanımisən?

Зө'lə Xanım - Tejmyr aga byrada nə kajrır? Məjər sən Tejmyr aganı jıxıb, anasının ustunə gondərməmiзsən?

Vəzir - Aj ləçər! Sən mənim sөzumə cavab ver! Tejmyr aga səninmi janına gəlmiзdi?

Зө'lə xanım - Tejmyr aga mənim janıma gəlsə idi,

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

ony mənim ilə bir jerdə qərərdin, Ziba xanım bilirdi qi, mən by qun hamama qetdim, belə xijal edib qi, mənim otagım xalıdır, əz səvqilisini byra çagırıb, istərmiз ejзe iзrətə məзgyl olsyn; çunqu by qun sənin novbətin onyn janında olmak səbəbilə, səvqilisini əz otagına qətirə bilməzdi; ittifakən hamam syjy qəsilməq səbəbilə, biz gəflətən qeri kajıtdık; ona binaən kaça bilməjib, hər iqisi qirə bilir by pərdənin dalısına; qi bəlqə mən çələ, bajra, çıxan zamanda fursət tapıb kaçsınlar, dogry soz bydyr. Əklini baзına jıg, by bihajanın məqrinə yjyb, mənim hakkımda bədqyman olma!

Ziba xanım - (Зə'lə xanıma çıgra-çıgra) Aj ləqətə! By necə səzdur, qi əzundən kajırırsan? Əz iзini mənim ustumə kojyrsan? Vaj - vaj mən əzumu əldurrəm!

ЗƟ'lə xanım - Ləqətəsən də, ləçərsən də qəvlusən də, istər əldur, istər koj. Sənin məqr və felin tamam Sarab xalkına mə'lymdyr,çıgırmakla əzunu təmizə çıxarda bilməzsən; ərin qəzu var qərur, qi by iз sənin iзindir, ja mənim iзimdir.

Ziba xanım - Aj aman, mən əzumu əldurrəm. Aj qiзi, by ləçərin agzına nijə vyrmyrsan, qi mənə belə bəhtanı dejir.

Зə'lə xanım - A ləqətə, o mənim agzıma nijə vyryr, əjər o qiзidir, qərəq səni tiqə - tiqə dogryja, qi jad oglan ilə bir jerdə dytybdyr!

Vəzir - (Ziba xanıma) Əlbətdə, səni qərəq tiqə - tiqə dogramak, hələ mənə bir məhlət ver, qi əzumu xanın janına jetirib, sənin cijərqusən axırına çıxım, sonra sənin hakkında fiqir çəqərəm. Sən əmrunu jalançılıga sərf edibsən.

Ziba xanım - (Acıklı) Mən jalançıjam, dogry danıзan sən sən! Necə qi səjlədijin nagıldan mə'lym oldy.

Vəzir - Itil, qəzumun ənundən ləçər! (Ziba xanım otakdan çıxır.)

Vəzir - Зə'lə dogry de, by iзdən xəbərin varmı?

Зə'lə xanım - Mən hərqiz by xusysda təksirli dejiləm. (By halda xoca - Məs'yd əlində kəhvə fincanı daxıl olyb, vəzirin dalı tərəfindən ərz edər! Aga kəhvə byjyryrsyzmy.)

Vəzir - (qeri dənyb, əlilə kəhvə fincanını vyryb, Xoca Ms'ydyn ustunə dagıdır) Itil, cəhənnəmə! Məl'yn! By həvsələmin dar vaktında nə kəhvə içməq jeridir,

mən by saatda xan kyllygyna qedirəm. (Xoca Məs'yd qeri dənər dagılan kəhvəni ustundən silə - silə)

Vəzir - (Qəsrət pərizanlıkdan) Byjyr mənim tez kırmızı atımı jəhərləsinlər, cubbəmi versinlər, ezitdinmi! dinmi!

Xoca Məs'yd - -Ezitdim aga, necə qi, byjyryrsan əmələ qəlir! (Ondan sonra vəzir çələ çıxır.)

Zə'lə xanım - Allahu əqbər! Əcəb izə rast qəldim canım kytardı allah sənə zuqur (Nisə xanım içəri qirər)

Zə'lə xanım - Nisə kəribə iz ittifak duzdu, vəzir Ziba xanımı Tejmyr Aga ilə pərdə dalısında qərdu.

Nisə xanım- Nə danızırsan? Ziba xanım pərdənin dalısında nə kajrırdı.

Zə'lə xanım - Bilmirəm, evi jıxılmızın kızı haçan qəlib, ora qirmizdi, qi mənim canım kyrtyldy; amma xan bizəq və zubhə Tejmyr aganı əldurəcəq, ony kyrtarmaga bilmirəm nə çara edəq.?

Nisə xanım - Korxma, Xan Tejmyry əldurə bilməz, amma qərəq idi by iz olmaja idi, imdi mətləb yzanacakdır; anam çagırır qedəq onyn otagına və Xoca - Mys'ydy da qəndərəq xanlıga bir xəbər bilsin. (Hər iqisi qedər.)

Pərdə salınır

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Uçuncu məclis.

Uçuncu məclis Sarab xanı̡nı̡n divanxanası̡nda dərja qanarı̡nda vake' olyr. Xan talvarı̡n sədrində taxt ustundə otyrybdyr. Huzyrda dyrybdyr, Səlim bəj eƶiq agası̡, əlində çomak. Hər iqi tərəfdən Sarab bəjlərindən neçələri səf çəqiblər, kapı̡nı̡n agzı̡nda fərraƶ bası̡ Səməd bəj və piƶxidmət bası̡ Əziz aga və bir iqi cavan piƶxidmət kajı̡mdı̡r. Və talvarı̡n altı̡nda ərizəçilər, janları̡nda naib eƶiq agası̡ Kədir bəj muntəzirdirlər. Fərraƶlar da talvarı̡n aƶagası̡nda kapı̡nı̡n dalı̡nda otyryblar.

Xan - By ƣun, çox xoƶ havadı̡r. Divandan sonra istərəm dərja uzərində bir az sejr edim, qonlym açı̡la. Əziz aga byjyr ƣəmiçilərə dərja qanarı̡nda lətƣə hazı̡r etsinlər

Əziz aga - Baƶ ustə, (çələ çı̡xı̡r)

Xan - Səlim bəj, dejinən ərizəçiləri kabaga ƣətirsinlər.

Eƶiq gaası̡ (talvardan) Kədir bəj, ərizəçiləri novbə ilə kabaga ƣətir! (Kədir bəj iqi ərizəçini kabaga ƣətirir. Ərizəçilər iqi kat olyrlar)

Ərizəçilərdən birisi - Xan, bası̡na dənum, ərzim var!

Xan - Qiƶi de ƣərum, ərzin nədir?

Əvvəlimci ərizəçi - Xan baƶı na dənum, by ƣun atı̡mı̡ çaja syvarınaga aparmı̡ƶdı̡m. Birdən əlimdən kyrtyldy kaçdı̡, by qiƶi kabakdan ƣəlirdi, çagı̡rdı̡m, a qiƶi, allah xatiri uçun by atı̡ kajtar, əjilib jerdən bir daƶ ƣəturub, ata sarı̡ tylladı̡; daƶ atı̡n sag ƣəzunə dəjib, təquldu; imdi at məsrəfdən çı̡xı̡bdı̡r, dəjəsini istirəm, vermir, mənim ilə cənq və cədəl edir.

Xan - (Iqimci ərizəçijə) A qiƶi belədir?

Iqimci ərizəçi - -Bası̡na dənum belədir. amma mən kəsdən daƶ atmamı̡ƶam.

Xan - Pərpyç danı̡ƶma! Kəsd olmasa, necə dası̡ ƣəturub, atmak olyr. Sənin də atı̡n varmı̡?

Iqimci ərizəçi - Vardı̡r, bası̡na dənum!

Xan - (Əvvəlimci ərizəçijə) A qiƶi sən də ƣet, vyr

bynyn atьnьn ƣɵzun çьxart əssinna bissinn, vəlejnu bilejn, vəlcuryhu kisasun by ʒubhəli iʒ dejil, Səməd bəj fərraʒlardan birini koʒ ƣetsin bynlarь haklaʒdьrsьn. (Səməd bəj baʒ vyryb, aʒaga enir bir fərraʒ koʒyb, ərizəciləri jola salьr kajьdьr.)

Xan - Səlim bəj de qi, o biri ərizəçilər irəli ƣəlsinlər. Tez olyn by ƣun sejrə çьxacagam.

Səlim bəj - Kədir bəj o birilərini irəli ƣətir! (Kədir bəj jenə iqi nəfər ərizəçini irəli ƣətirir)

Xan - Ax xanlьk, səndən əzab dunjada nə var, hər qəs ancak ɵz əhl əjalьnьn gəmin çəqir, mən ƣərəq min - min adamьn gəmin çəqəm; dərdinə jetiʒəm, əvvəl xanlьgьmdan by ƣunə kədər heç bir ƣun kapьmdan ərizəçiləri rəd etməmiʒəm.

Səlim bəj - By kədər xalkьn dyasь sizin əcirinizdir. Həkikətdə by kədər xalk sizə əjal hesab olynyr. By Sarab vilajətinin abadlьgь sizin ədalətinizin bərəqətindəndir. (Ərizəçilər baʒ əjir)

Əvvəlinci ərizəçi - Xan baʒьna dɵnum, mənim kardaʒьm naxoʒ idi. Dedilər qi, by qiʒi həqimdir, ƣetdim uç tumən pyl byna verib, kardaʒьmьn ustunə ƣətirdim, by umid ilə, qi kardaʒьmь sagaldacakdьr, ƣələn qimi kardaʒьmdan kan aldь, kanь qəsilən qimi kardaʒьm canьn tapʒьrdь. Imdi dejirəm qiʒi barь pylymy ɵzumə kajtar; pylymy vermədiji jetməz hələ dejir qi, kan almasajdьm dəxi pis ələcəq idi; hələ jenə məndən iddaasь vardьr, dadьma jetiʒ baʒьna dɵnum!

Xan - (Iqimci ərizəçijə) Canab həqim, necə kan almasa idin dəxi pis ɵləcəq idi

Iqimci ərizəçi - Xan, baʒьna dɵnum, bynyn kardaʒь muhliq istiska mərəzinə mubtəla idi, əjər kan almasajdьm altь ajdan sonra biʒəq ʒubhə ɵləcəq idi. Kan almakla by qiʒini altь aj ona bica xərc və zəhmət çəqməqdən xьlas etmiʒəm.

Xan - Canab həqim, bəs sənin hesabьna ƣɵrə ƣərəq by qiʒi jenə artьk zad bagьʒlasьn.

Iqimci ərizəçi - Bəli, baʒьna dɵnym, belədir, əjər insaf eləsə.

Xan - (Bəjlərə uzun dytyb) Vallah bilmirəm qi, bynlarьn divanьnь necə qəsim, heç belə çətin də'vaja rast ƣəlməmiʒdim.

Bəjlərdən birisi - Baʒına dənum, həqim tajfasının ehtiramı vacıbdir, xalkın vecinə ɋəlirlər, by qiʒi ona bir xələt də versin; ony razı etsin, xusysən qi, by həqimi mən tanıram, çox hazık həqimdir.

Xan - Əjər o sənin aʒnandır, koj sən dijən qibi olsyn. (Uzun ərzəçijə çevrib) A qiʒi, ɋet həqimə bir çyxa da ver, ony razı elə, Səməd bəj bir fərraʒ koʒ ɋetsin, çyxanı alsın, versin həqimə. (Səməd bəj aʒagı enir, by halda vəzir təjʒujə - təjʒujə içəri ɋirər, kələmdanın aparır kojyr xanın kabagına)

Vəzir - Kyrbanın olym, bəsdir dəxi mənim vəzarət etməjim. Mənim kyllyklarımın əvəzi mənə jetiʒdi. Imdi vəzarəti hər qəsə qi lajık ɋərursən, ona ver. Mən baʒımı ɋəturub by vilajətdən dərbədər olacagam

Xan - (Təəccub ilə) Canab vəzir, nə var? Sənə nə olybdyr? By nə halətdir?

Vəzir - Baʒına dənum cəm əlqələrdə by zamanadəq sənin ədalətin dillərdə səjlənir, sənin korxyndan heç bir qimsənə bəndələrindən bir fəkirin malına, və əjalına dəst - dirazlık edə bilməz; amma sənin kardaʒın ogly Tejmyr aga ɋər necə səndən bivəhmdir; qi ɋunun ɋun ortasında mənim qimi qiʒinin evinə ɋiribdir qi, ovrətimə əl yzatsın

Xan - (gejzə ɋəlib) Vəzir nə səjlərsən! Tejmyr by cur'əti edə bilirmi?

Vəzir - Sənin çərəjin mənə kənim olsyn, əjər xilaf ərz edirəm. Θzum ɋəzum ilə ɋərdum dytdym qi, əjlijib kyllykyna ɋətirəm, əlimdən dartınıb çıxıb ɋetdi.

Xan - Səməd bəj, by saatda ɋet Tejmyry byra çagır! Amma by xusysda ona bir səz demə (Səməd bəj baʒ vyryb ɋedər)

Xan - Vəzir aram dyt, imdi by saatda ona bir divan edərəm, qi məcmyl - aləmə ibrət olyr.

Vəzir - Baʒına dənum qeçən padʒahlar ədalətinin icrasında evlad və əkrabalarına, tərhim etmijiblər. Xuləfaje əzimuʒə'n əz evladlarına, xalkın əjalına qəc baxmakdan ətru bazxaste -ʒədid etmiʒlər, Soltan Məhmyd gəznəvi by ɋynə curm uçun mukərrəblərindən birisinin bojnyny əz əlilə vyrdy; odyr qi, muryr duhyr ədalətlərinin vəsfi aləmdə məzqyrdyr.

Xan - Vəzir, imdi ɋərərsən, qi sənin xanın da by babda xuləfalardan və Soltan Mahmyd Gəznəvidən əjsiq dejil.

(By halda Səməd bəj Tejmyr aga içəri qirir hər iqisi baз əjərlər)

Xan - Mən sənə byjyrmamıзammı, qi heç vakt xəncər ilə mənim huzyryma daxıl olma!

Tejmyr aga - Mən xəncər kyrзamamıзam.

Xan - Mənə belə qørundu. Xyb, sənin vəzirin hərəmxanasında iзin nə idi? (Tejmyr aga baзın aзaga salır) Sənin ərzin bydyr qi, sənin qimi nadurust kardaз oglyndan øtru məņ vilajətlər içində bədnam olam. Mən sənin qimi kardaз oglyny istəmirəm. Tanab! (Haman saat bir neçə fərraз əllərində tirmə зal hazır olyrlar). Salın зalı bynyn bojnyna! Surujun aзaga (Fərraзlar зalı salmaga hazırlanırlar tamam bəjliq qøzu dolyr jaзla)

Eзiq agası və tamam bəjlər - Xan, kyrbanın olak, cavandır. By səfər bagıзlıjın bynyn təksirini!

Xan - Babam ərvahına, hər qiz bagıзlamanam. (Uzun fərraзlara dytyb) Salın зalı! (Fərraзlar bir cuzvi hərəqət edirlər. Tamam bəjlər aglamakdan øzlərini saxlıja bilmijib, biixtijar øqquldəməjə зury' edib topraga duзurlər və jalvarırlar)

Bəjlər - Amandır xan, baзına çøjur, anasının bircəsidir! (Øqquldujurlər)

Xan - Olmaz, olmaz! (gejzilə fərraзlara uzun dytyb) Salın demirəm, qøpəq yзagı! (Fərraзlar əllərində зal javyklaзdıkda, Tejmyr aga cəld əlin yzadıb dalısında sancılmıз tapancanı çıxardır, çøjrur fərraзlara sarı. Fərraзlar korxydan hər tərəfə səpələnirlər. Tejmyr aga aralıkdan çıxıb qedər)

Xan - (Dalısınca) Aj dytyn! Aj kojmajyn qetsin! (hamı hərəqət edər, amma dalısınca duзən olmyr)

Xan - (Acıklanmıз bəjlərə uzun dytyb) Sizin heç biriniz mənim mərhəmətlərimə lajık dejil . By civəllagını nijə kojdynyz qetdi? (Heç qəs cavab vermir.)

Xan - Səməd bəj! (Səməd bəj kabaga jerir.)

Xan - By saatda əlli nəfər cazajırçı øzunlə qøtur, Tejmyry hər jerdə olsa axtarıb, tapıb dytyn! Koly baglı byra qətirin! Ta mən ony øldurməsəm, ølqə dincəlməz.

Səməd bəj - Baз ustə! (Kapıdan çıxır.)

Xan - (Bəjlərə) Dagılın! (Bəjlər dagılırlar)

Xan - Əziz aga! (Əziz aga kabaga qəlir)

Xan - Lətqə hazırdırmı?

Əziz aga - Hazırdır.

Xan - (Ajaga dyryr) Vəzir sən qet aram dyt ! gəm eləmə, sənin kɩsasɩn jerdə kalmaz. Al by uzuju də Nisə xanɩma ver. By qun məxsys onyn uçun zərqərdən qətirtmiзdim. Və ony qəçurməq tədariqinə məзgyl ol! By həftədən sonra qərəqdir toj baзlansɩn.

Vəzir - Bəli fərmanɩnɩza əməl edəcəjəm. (Baз vyryr çɩxɩr). (Sonra da Xan Əziz aga ilə lətqəjə minib, dərja səjrinə çɩxɩr).

Pərdə salɩnɩr.

Dərduncu məclis.

Зө'lə xanım otagında vake' olyr. Зө'lə xanım və Nisə xanım gajət niqaranlıkda otyryblar.

Nisə xanım - Qərəsən nə vake' oldy? Xoca - Məs'yd qəlmədi, qi xəbər qətirə. Urəjim çox iztirabdadır.

Зө'lə xanım - Nijə iztiraba dusursən? Sənin sөzunlə Xan Tejmyr agaja bir zad edə bilməjəcəqdir?

Nisə xanım - Dogrydyr, bir zad edə bilməz, amma korxyram, qi Tejmyr aga ilə mənim arama ajrılık sala qi, өlumdən bətərdir. (By halda Xoca - Məs'yd içəri qirər)

Зө'lə xanım - Xoca - Məs'yd, sөjlə qөrəq nə oldy?

Xoca - Məs'yd, - Nə olacak, vəzir Xana ərz elədi, Xan Tejmyr aganı qətirdib, istədi bogdyrsyn, tapanca çəqib, fərrasları dagıtdı, aralıkdan çıxdı. Xan dalısınca əlli adam byjyrdy qi, hər jerdə tapsalar, dytyb, koly baglı qətirsinlər qi, өldursun. Imdi tamam зəhəri və evləri ondan өtru axtarırlar. (Nisə xanım gussədən ah çəqər. By halda kapı açılır Tejmyr aga içəri qirər.)

Зө'lə xanım - Vaj, dədəm vaj! sən byra necə qələ bildin? Məjər, əslan urəji jimisən? Məjər canından korxmyrsan?

Tejmyr Aga - (Təbəssum ilə) Nə var qi canımdan korxam?

Зө'lə xanım - Necə nə var? Xan səni axtardır, qi dytdyrsyn, өldursun, necə sən byra arxajın qəlirsən? Xoca Məs'yd, çıx çөlə, qөzətlə qələn olmasın! (Xoca - Məs'yd çıxır çөlə)

Tejmyr aga - Sənin xijalına qəlir qi, mən өlum korxysyndan, by qun Nisə xanımı qөrməjə qəlmijəcəqdim. By bazı kojmyзam onyn ogrynda. Amma mən iзsiz də qəlməmiзəm, istərəm by qecə Nisə xanımı qөturub, kaçam. Dəxi byndan sonra ony byrada kojmak olmaz. Sənin ərin mənim ilə nəməq bəhəramlık binası kojdyryr. Mən dəxi өz niзanlımı onyn evində kojyb, ondan sonra byra qəlib, qedə bilmənəm.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Зө'lә xanꞁm - çox jaxзꞁ, mәn dә by әmrә razꞁjam, amma qunduz byra qәlmәjin xilaf idi. Өzun bilmirsәn, qi Ziba xanꞁm juz jerdәn, byskyçy kojdyrybdyr, bir sәbәblә sәni өlumә verib, bizi bәdnam etsin. Jaxзꞁsꞁ bydyr qi, imdi bir tөvr ilә byradan yzaklaзꞁb, qecәnin jarꞁsꞁnda at vә adamla darvaza dalꞁsꞁnda hazꞁr olasan, o saatda mәn Nisә xanꞁmꞁ çꞁxardꞁb, sәnin әlinә tapзꞁrram, apararsan.

Tejmyr aga - Nisә xanꞁm, razꞁsanmꞁ?

Nisә xanꞁm - Әlbәtdә razꞁjam, dәxi byndan baзka çara kalmꞁjꞁb. (By halda Xoca - Mәs'yd kapꞁdan çagꞁrꞁr)

Xoca - Mәs'yd - Aj aman, vәzir qәlir!

Зө'lә xanꞁm vә Nisә xanꞁm - (Rәnqlәri tәgjir tapmꞁз! Vaj dәdәm vaj! nәnәm vaj! Amandꞁr Tejmyr aga, pәrdәnin dalꞁsꞁnda qizlәn! Qөrәq by zalꞁmꞁ kajtara billiqmi!

Tejmyr aga - (Heç halәtinә tәgjir vermijib aram kәlbilә) Mәn, hәrqiz dәxi o pәrdәnin dalꞁsꞁna qirmijәcәjәm. Koj qәlsin mәni byrada qөrsun!

Зө'lә xanꞁm vә Nisә xanꞁm - (Onyn ajagꞁna duзub dizlәrindәn kycaklꞁjꞁrlar iztirab ilә) Allahꞁ sәvirsәn, өzunu kana çalxama! Baban qөry xatiri uçun qizlәn pәrdәnin dalꞁsꞁnda!

Tejmyr aga - Heç vakt!

Xoca - Mәs'yd - (Jenә baзꞁn içәri yzadꞁb) Aj aman vәzir jetiзdi!

Зө'lә xanꞁm vә Nisә xanꞁm - Aj baзꞁna dөnum, bizә rәhm elә, bizә jazꞁgꞁn qәlsin. Vәzir by sәfәr sәni byrada qөrsә, biz biзәq өlumә qediriq.

Tejmyr aga - Ha, ancak sizdәn өtru! (Qirir pәrdәnin dalꞁsꞁna bir sanijjә qeçmiз vәzir içәri daxꞁl olyr)

Vәzir - Jaxзꞁ oldy qi, siz hәr iqiniz byradasꞁnꞁz. Mәnә vacib idi qi, siz ilә danꞁзꞁk edәm. Kylak asꞁn, Зө'lә xanꞁm heç bilirsәnmi qi, sәnin bacꞁnꞁ Xana vermәqlә nә kәdәr, mәnim dәrәcәm vә sәnin rutbәn artꞁk olacakdꞁr. Belә olan syrәtdә aja sәnә lazꞁm dejilmi, өz tәmiz adꞁnꞁ itirmijәsәn, vә demәsinlәr, qi Xan by өrәtin bacꞁsꞁnꞁ alꞁr, qi namәhrәmlәrilә hәmiзә aзnalꞁkꞁ var.

Зө'lә xanꞁm - (Aram kәlbilә) Byjyr qөrәq, mәn hansꞁ namәhrәmlәr ilә aзnalꞁk edirәm?

Vәzir - Mәsәlәn: Tejmyr aga, qi sәnin otagꞁnda qөrdum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Зɵ'lə xanɩm - Arvadɩn Ziba xanɩmla bir pərdənin dalɩsɩnda.

Vəzir - Dogrydyr mən sənin hakkɩnda ɋumane bəd edə bilmənəm. Olyr qi, by təksir Ziba xanɩmɩn ola, amma by sɵzləri ondan ɵtru sənə dejirəm qi, elə dyryb, otyrmyjasan, qi sənin xusysynda Xana bir jaman sɵz dejələr; və Nisə xanɩmdan qonly çɩxa; çunqu by saatda Nisə xanɩmdan ɵtru bi - ixtijardɩr; və mənə byjyrdy qi, bir həftəjədəq onyn qɵçməq tədariqin ɋɵr. Bydyr, ona bir uzuq də peзqeз ɋɵndəribdir. Al Nisə xanɩm tax barmagɩna! (Uzuju Nisə xanɩmɩn əlinə kojyr)

Nisə xanɩm - Bir kɩz, qi onyn bacɩsɩnɩn hakkɩnda bədɋuman olalar, xana lajɩk olmaz, by uzuju apar, Xana lajɩk bir kɩz tap, onyn barmagɩna tax! (Uzuju vəzirin kabagɩnda jerə kojyr çɵlə çɩxɩr)

Vəzir (Dalɩsɩnca) Kɩzɩm, mən sənin bacɩn hakkɩnda bədɋuman olmyram, mən by sɵzləri nəsihət jolynca ona danɩзdɩm.

Зɵ'lə xanɩm - Olmazmɩ by nəsihətləri arvadɩn Ziba xanɩma verəsən.

Vəzir - Əlbətdə, sabah ona byndan kajɩm sɵzlər dejəcəjəm.

Зɵ'lə xanɩm - Dəxi sabah nijə, elə by saatda ɋedə bilməzmisən?

Vəzir - Dəxi by saatda çəndan luzymy joxdyr. Ondan ɵtru qi, Tejmyr aga fərəzən onyn səvɋilisi də olmyз ola, ɵz cəzasɩna jetiзdi, ja tapɩlɩb, olumə ɋedəcəq, ja by vilajətdən dərbədər duзəcəqdir. Byndan sonra by xusysda heç zad danɩзmak lazɩm dejil, Nisə xanɩmɩn qɵçməq tədariqinə ɋərəq məзgyl olak.

Зɵ'lə xanɩm - Ɋet, anamɩn otagɩna, by sɵzləri ona danɩз, by mənim iзim dejil.

Vəzir - Ɋet, ananɩ byra çagɩr, byrada danɩзak. (by halda kapɩ açɩlɩr Pəri xanɩm və Nisə xanɩm içəri ɋirirlər.)

Vəzir - Əcəb oldy ɋəldin, byjyr otyr.

Pəri Xanɩm - A kadan alɩm, otyrmak vaktɩ dejil, jenə əlimdən çɩxɩb, ɋedərsən, sɵzumə kylak as, o kədər зuglun var qi, səni ɋɵrməq olmyr.

Vəzir - Bəli, aləl - xusys by ɋunlərdə, heç macalɩm jox idi. De ɋɵrum ana mətləbin nədir?

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Pəri xanьm - A kadan alьm, bir cuzvu mətləbdir, ƣetmiʒdim falçь Kyrbana dya jazdьrmaga, ƣi allah sənə kьzьm Ʒɵ'lə xanьmdan bir oglan ƣəramət eləsin. Falçь dyanь jazьb, byjyrdy ƣi, ƣərəƣ vəzirin baʒьnьn uç agrь bygda səməni kojyb, fukəraja pajlьja san. Imdi ƣərəƣ sənin baʒьnьn uç agrьnь dytam, səməni vaktь ƣeçir.

Vəzir - Əcəb təƣlif edirsən. Ana mənim baʒьmь necə çəƣib agrьnь dytacaksan, madam ƣi, baʒьm bədənimdədir?

Pəri xanьm - A kadan alьm, çox asan zaddьr, falçь təhərini ɵjrədibdir, bir dərin kab kojarьk baʒьna, əjər, baʒьn tamam ona sьgsa, onyn dolysy bygda baʒьnьn agrьdьr. Nisə xanьm o badjanь byra ƣətir? (Nisə xanьm ƣedib kapьnьn dalьsьnda Xoca Məs'yd hazьr eləmiʒ bir ƣiçiƣ badjanь ƣətirir. Pəri xanьm tez aram kəlbilə vəzirin papagьn kaldьrьr)

Vəzir - Əjərçi na munasib təƣlifdir, amma muzajikə joxdyr, necə ƣi dejiblər əməl elə, ta ƣi, allah Ʒɵ'lə xanьmьn arzьsьn bitirsin!

Pəri xanьm - Bəli, kadan alьm, Nisə xanьm badjanь koj baʒьna! (Nisə xanьm badjanь ƣijdirər, badja vəzirin kaʒьna kədər ƣirib, aʒaga ƣetmir. Nisə xanьm zor edir)

Vəzir - Aj aman, byrnym əzildi nə kajrьrsan, javaʒ! (Iƣi əli ilə badjanь kaldьrьr)

Pəri xanьm - Agьz tez o bɵjuƣ badjanь ƣətir! (Nisə xanьm juƣurub tez bɵjuƣ badjanь ƣətirir)

Vəzir - Aj ana, allahь səvirsən olmazmь by iʒ ɵzƣə vakta kala, imdi sənin ilə vacibi danьʒasь mətləbim var?

Pəri xanьm - Olmaz, vaktь ƣeçir, a kadan alьm! Incimə bir dəkikəliƣ iʒdir, biz də səndən ɵtru çalьʒьrьk.

Pəri xanьm - (Aglamak halьnda) Bəs, by axьr ɵmrumdə sən rəva ƣɵrursən ƣi, mən Ʒɵ'lə xanьmьn kycagьnda ogyl ƣɵrmujub ɵləm. (Ƣɵzun jaʒla doldyryr Nisə xanьma uzun dytyr) Agьz, koj badjanь! əvvəldən ƣərəƣ byny ƣətirə idin (Nisə xanьm badjanь kojyr, badja vəzirin lap bogazьna ƣeçdiƣdə, Pəri xanьm tez Ʒɵ'lə xanьma pərdəjə sarь iʒarə edər. Ʒɵ'lə xanьm ahistə pərdəni kalxьzьb Tejmyr aganь çьxarьb kapьja sarь ɵturur, Tejmyr aga kapьdan rədd oldykda Nisə xanьm badjanь kaldьrьr.)

Vəzir - Ana, imdi otyr səninlə sɵz danьʒacagam!

Pəri xanьm - Baʒ ustə ogyl! (Istər otyrsyn) (By halda həjatda çox kalmagal səsi ƣəlir. Bir dəkikə çəƣmə-

miз Tejmyr aga əlində tapança otaga daxıl olyr. Vəzir ony qörən qimi baзlıjır titrəməjə)

Tejmyr aga - Mənim atamın jaxзılıkları sənə haram olsyn! axır heç nahak jerə məni ølumə verməq istərsən! Mən əvvəl səni øldurməmiз, øzum ølmənəm. (Tapançanı kalxızır vəzir tərəfinə Зø'lə xanım duзur onyn ajagına jalvarır) Amandır, Tejmyr aga təəmmul et, əl saxla!

(Tejmyr aga - Əl saxlıjır. By halda Səməd bəj bir neçə cazajırçı ilə otaga daxıl olyr kapının agzında dyryr)

Tejmyr aga - Səməd bəj ərzin nədir?

Səməd Bəj - Aga, biz sənin atanın, və øzunun nøqərijiq, bizim həddimiz nədir qi, sənə tərq ədəbliq edəq; amma øzun bilirsən, qi Xanın byjyrygydyr, qərəq səni onyn janına aparak.

Tejmyr aga - Məni diri onyn janına apara bilməzsiniz, məjər mənim baзımı apararsınız, baзım da asanlık ilə ələ qəlməz. Bismillah! Əjər hunəriniz, var ajag irəli kojyn!

Səməd bəj - Aga, fərz elə, qi onyn ilə øldurdun bir adamı, mənim ilə əlli cazajırçı var, bynları qi, kırıb, çyrtara bilməzsən, by hərəqətlər nə lazımdır? Inanın, qi, Xan əhd edibdir, sizə bir zad etməsin.

Tejmyr aga - Mənim hərqiz onyn əhdinə e'tibarım joxdyr, o hansı əhdinin ustundə dyrybdyr, qi ona inanmak ola, søz odyr qi, dedim. (By halda həjatda dybarə kalmagal kopyr. Səlim bəj eзiq agası Tejmyr aganın Sut kardaзı Riza ilə içəri qirər.)

Səlim bəj - Səməd bəj, qeri çəqil! Tejmyr aga baзın sag olsyn. Əmin Xan dərja uzundə sejrə çıxmıзdı, kəfłətən bərq quləq əsib, lətqə çøvrulub, Xan dərjaja, gərk olybdyr. Imdi xalk xanlık imarətinin ətrafına cəm olyb, səni øzlərinə xan istərlər, təзrif qətirin!

Tejmyr aga - Riza, belədirmi?

Riza - Bəli, baзına dønum, belədir. Byjyryn qedəq. (By halda Vəzir və Səməd bəj jerijib topraga duзurlər jalvarırlar)

Iqisi də - Aga bizi baзına çøjur!

Tejmyr aga -Səməd bəj, sən dyr qeri çəqil! (Səməd bəj kalxıb qeri çəqilir)

Tejmyr aga- (Vəzirə) Imdi sənə mə'lym olsyn, qi mənim sənin evinə qəlməjim ondan øtru idi,qi mən sənin baldızın Nisə xanıma təəззuk jetirib, allahın əmrilə ony

almaga talib idim; amma çunqu sən bir para arzıların xatiri uçun ony Xana verməq fiqirinə duзmuзdun; ona qөrə by əmri sənə bildirməq mumqun olmyrdy; və o cəhətdən sən bir para qumane bəd mənim hakkımda edib, mənim өlumumə çalıзırdın; amma canabe - əkdəse ilahı, dogryja jar olyb, sənin mıradının əqsi uz verdi: imdi mən təksirindən qeçib, səni bilqullijjə bagıзlıjıram, və əjərçi səni өz sufətlərinə qөrə dəxi зugle vəzarətdə baki koja bilmənəm; laqin byndan sonra madamul - həjat məndən vəzifə xah olyb, qamal asajiзdə quzaran edəcəqsən, Nisə xanımın qөçurməq tədariqinə məзgyl ol, qi bir həftədən sonra qərəqdir qi toj baзlansın, anam Pəri dejir qi, toj baзlansın. Anam Pəri xanım, bacım Зө'lə xanım, xydahafiz!

Pəri xanım və Зө'lə xanım - Aga allah sənin өmr və dөvlətini zijada eləsin, juz il xanlık edəsən! (Tejmyr aga bəjlər ilə otakdan çıxır. Vəzir hejrətlə baxmakda kalır)

Cazajırçılar - (Kıзkırır) Tejmyr Xan sag olsyn!

Pərdə salınır.

Tamam olyr.

Bibliothek der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

D: Fai 22722

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

ULB Halle 3/1
001 351 680

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12

MIRZƏ FƏTƏLI AXYND ZADƏ.

1267-ildə (Hicri).

1930/207

Sərquzəstə-Vəzire-Xane-Sarab.

4 PƏRDƏLI KOMEDJƏ

Fai 22722

„Baqь Iəçisi“ Kooperatif Nəərijjatь
Baqь—1926.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881015210-12